

ЗМІСТ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-НЕЛІНГВІСТІВ

Актуалізовано проблему аналізу і відбору оптимальних компонентів, що входять до складу змісту навчання професійно орієнтованої іноземної мови в немовному вузі. Розглянуто компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування через зміст професійної діяльності, а саме визначено мету навчання іноземної мови у немовному ВНЗ і вміння, формування яких забезпечує досягнення цієї мети. Розкрито теоретичні основи змістовного компонента навчання, виокремлені ті, з них, які мають пріоритетну значимість під час навчання німецької мови студентів-нелінгвістів. Визначено тематику (зміст) навчання німецької мови для студентів-нелінгвістів.

Ключові слова: *зміст навчання, професійно-орієнтований, комунікативна ситуація, компонент навчання, методика викладання, німецька мова, мета навчання, мовний матеріал, студент-нелінгвіст.*

Н. М. ЛЕНЮК

СОДЕРЖАНИЕ ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТОВ- НЕЛИНГВИСТОВ

Актуализирована проблема анализа и отбора оптимальных компонентов, входящих в состав содержательного аспекта

профессионально-ориентированного обучения иностранному языку в неязыковом вузе. Рассмотрены компоненты системы обучения профессионально направленному иностранному языку через содержание профессиональной деятельности, определена цель обучения иностранному языку в неязыковом вузе и умения, формирование которых обеспечивает достижение этой цели. Раскрыты теоретические основы содержательного компонента обучения, выделены те из них, которые имеют приоритетную значимость при обучении иностранному языку студентов-нелингвистов. Определена тематика (содержание) обучения иностранному языку для студентов-нелингвистов.

***Ключевые слова:** содержание обучения, профессионально-ориентированный, коммуникативная ситуация, компонент обучения, методика преподавания, немецкий язык, цель обучения, языковой материал, студент-нелингвист*

N. M. LENYUK

THE CONTENT OF PROFESSIONALLY ORIENTED LEARNING THE GERMAN LANGUAGE OF THE STUDENTS, WHO ARE NOT LINGUISTS

In the given article the problem of the analysis and selection of the content of professional oriented learning of foreign language of the students, who are not linguists has been raised. The content of professionally oriented learning the German language of the students, who are not linguists has been grounded. This article discusses the components of system of training professional oriented foreign language through the content of professional activity. The purpose of learning a foreign language those skills, the formation of which ensures the achievement of this goal has been suggested.

Keywords: the content of learning, professionally oriented, communicative situation, a component of teaching, methods, German language, purpose of learning, language material, student, who are not linguist.

Однією з найсуттєвіших вимог до професійної компетентності майбутнього фахівця є володіння іноземною мовою, що зумовлюється Законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Основні напрями реформування вищої освіти” тощо. Головною метою навчання іноземної мови студентів-нелінгвістів стає формування іншомовної компетентності особистості, а очікуваним результатом – вміле використання іноземної мови як засобу спілкування. Перегляд та оновлення цілей, змісту навчання, принципів, методів, різновидів контролю та форм оцінювання потребує реформи.

Обґрунтуванню теоретичних засад змісту навчання іноземних мов присвячено праці О. Бігич, Н. Бориско, І. Задорожної, С. Ніколаєвої, Р. Мартинової, В. Плахотника, Г. Рогової та ін. Зарубіжні дослідники теж приділяють велику увагу навчанню іноземної мови студентів: К.Агвадо (K.Aguado), Б.Хенриксен (B.Henriksen), Б.Лауфер (B.Laufer), Б.Дальхаус (B.Dahlhaus), Г.Нойнер (G.Neuner), Б.Хуфайзен (B.Hufeisen) та ін. Зміст навчання іноземної мови професійного спрямування досліджено у працях Л. Зені, М. Кокор, Н. Микитенко, Н. Рубель, О. Тинкалюк та ін. На цей момент у галузі викладання іноземної мови професійного спрямування досягнуто значних успіхів. Про це свідчать дослідження О. Тарнопольського та С. Кожушко, З. Корневої, Л. Гайдукової. Специфіку комунікативної підготовки студентів-нелінгвістів вивчали Я. Булахова, І. Деркач, Н. Длугунович та ін.

Зазначені напрями досліджень не вичерпують усіх питань професійної підготовки студентів-нелінгвістів а, головне – не розкривають проблеми відбору змісту навчання професійно орієнтованої німецької мови, яка і є

предметом нашого дослідження.

Мета статті – уточнити цілі та виокремити складники змісту навчання професійно орієнтованої німецької мови студентів-нелінгвістів.

Головна роль у навчання професійно орієнтованої німецької мови студентів-нелінгвістів належить меті навчання, яка визначає вибір підходу до навчання, принципи, зміст, форми, методи, засоби навчання.

На думку багатьох науковців [1] основна мета формування іншомовної комунікативної компетентності мови полягає у формуванні мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей, розвитку самостійності як риси особистості. Особливість навчання німецької мови студентів-нелінгвістів полягає у тому, що у процесі її вивчення формуються навички та вміння користуватися іноземною мовою як засобом спілкування у процесі вирішення професійних завдань, отримання нової, професійно значущої інформації. Через це навчання німецької мови студентів-нелінгвістів носить багатоцільовий характер.

Практична мета полягає у формуванні у студента здатності і готовності до міжкультурної комунікації у сфері професійної діяльності, що передбачає розвиток умінь опосередкованого письмового (читання, письмо) і безпосереднього усного (говоріння, аудіювання) іншомовного спілкування. Беручи за основу програму з навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням (німецька)” [3], уточнюємо які вміння необхідно розрізняти у кожному виді мовленнєвої діяльності: *читанні* (розуміння та реагування на інформацію подану в текстах зі своєї спеціальності; визначення позиції, наміру та точки зору автора письмового тексту; виділення головної інформації; оцінювання та узагальнення інформації), *письмі* (написання зрозумілих текстів, пов’язаних з академічною (на першому курсі) й професійною (на другому курсі) сферами; описання інформації, представленої у вигляді графіків та схем; висловлення своєї точки зору на певну професійну проблему), *аудіюванні* (розуміння основні ідеї аудіотексту; розпізнавання

інформації в аудіотекстах зі спеціальності студентів; розуміння інструкцій в академічному та професійному середовищах), *говорінні* (реагування на основні ідеї та розпізнавання суттєво важливої інформації під час обговорень, дискусій, лекцій, бесід, що пов'язані з навчанням чи професією; продукування детального монологу з широкого кола тем, пов'язаних з навчанням та спеціальністю).

Освітня мета передбачає вивчення іноземної мови не як лінгвістичної системи, а як засобу міжкультурного спілкування та інструменту пізнання культури. Залучення до елементів цієї культури розглядається як обов'язкова умова успішних безпосередніх та опосередкованих мовних професійних і особистісних контактів з представниками даної культури.

Розвивальна мета спрямована на активізацію пізнавальних здібностей студентів, загальнонавчальних умінь, удосконалення набутих ними знань і умінь навчально-професійної діяльності. Розвивальна мета при вивченні мови реалізується у вирішенні завдань, що сприяють формуванню механізму мовної здогадки, вміння переносити сформовані навички в нову ситуацію на основі проблемно-пошукової діяльності, готовності вступати в іншомовне спілкування, потреби в подальшому опануванні мови яку вивчають, мотивації до подальшого самостійного оволодіння іноземною мовою і т.д.

Виховна мета навчання передбачає вирішення завдань, пов'язаних з підвищенням самостійності та відповідальності студентів за свою професійну підготовку та розвитком індивідуальності. Реалізація даної мети сприяє формуванню у студентів-нелінгвістів прагнення до подальшого безперервного самостійного набуття нових знань, розуміння важливості вивчення німецької мови і потреби користуватися нею як засобом спілкування у сфері професійної діяльності.

Реалізація соціокультурної мети пов'язана з досягненням студентами розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем,

для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій.

Професійна мета спрямована на оволодіння студентами знаннями і навичками та вміннями у сфері професійної діяльності.

На думку науковця В. Редько, навчально-мовленнєві ситуації дають можливість моделювати акти спілкування в навчальному процесі під час формування навичок і вмінь у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: вони визначають не тільки зміст комунікації, але й структуру, вибір мовних засобів, темп мовлення тощо.

Науковець Г. Єлізарова [3] до основних типів ситуацій міжкультурного спілкування відносить такі: психологічні (моделюють психологічні особливості “відкриття” явищ шляхом виконання нескладних психологічних завдань); мовленнєві з міжкультурним компонентом (моделюють ситуації реального міжкультурного спілкування).

Згідно Загальноєвропейських Рекомендацій [4] мовленнєва ситуація має наступні зовнішні характеристики: сфера, місце, соціальна характеристика місця дії, учасники спілкування, предмети, події, дії і тексти.

У методичній літературі з іноземної мови виділяють комунікативні ситуації, які впливають на вибір тематики спілкування, які можуть бути як монотемними, так і політемними. Вони повинні відповідати реальним інтересам і можливостям студентів, а також бути особистісно значущими для них, створювати умови для виявлення творчої активності та самостійності.

Використання навчальних ситуацій сприяє формуванню у студентів-нелінгвістів досвіду виконувати не тільки певні мовленнєві дії, зумовлені темою спілкування, але й використовувати для цього відповідні мовні та мовленнєві засоби, адекватно здійснювати поведінкові дії, характерні для носіїв мови в різноманітних видах реальної життєдіяльності.

До типових комунікативних ситуацій, в яких студенти-нелінгвісти використовують знання, набуті в процесі оволодіння німецькою мовою

відносимо: участь у конференціях та проектах, обговорення професійних та технічних питань.

Навчання німецької мови студентів-нелінгвістів відбувається на основі формування мовленнєвих компетентностей в аудіюванні, читанні, говорінні і письмі.

Використання сучасних технічних засобів навчання іноземної мови сприяє формуванню у студентів-нелінгвістів компетентності в аудіюванні. Професійно орієнтована компетентність в говорінні передбачає компетентність у діалогічному і монологічному мовленні. У оволодінні студентами-нелінгвістами вміннями монологічного мовлення варто використовувати можливості мережі Інтернет.

Формування професійно орієнтованої компетентності у письмі передбачає написання повідомлень, анотацій, планів та створення проектів.

Студенти-нелінгвісти повинні вміти читати тексти, які можуть бути представлені у вигляді інтернет-текстів науково-технічного стилю і матеріалів електронних видань зі спеціальності.

Уміння максимально точно отримувати з тексту інформацію характеризує вивчаюче читання яке сприяє проникненню у смисловий зміст професійно-орієнтованого тексту і адекватного його розуміння. Вивчаюче читання вимагає 100% розуміння всієї інформації. Вивчаюче читання характерне для опрацювання наукових матеріалів, статей, які містять дуже важливу для студентів-нелінгвістів інформацію. Це найбільш поширений вид читання, який використовуємо під час читання професійної (науково-технічної) літератури.

Ознайомлювальне читання орієнтоване на визначення та адекватне розуміння основних деталей професійно-орієнтованого тексту, що вимагає від студентів-нелінгвістів цілісного сприйняття елементів тексту різних рівнів, володіння автоматизмами впізнання слів та об'єднання їх значень у єдине смислове ціле, а також уміння швидко розпізнавати значення невідомих слів .

Пошукове читання спрямоване на знаходження в тексті конкретної інформації. Цей вид читання передбачає наявність умінь орієнтуватися в структурі тексту, вибрати необхідну інформацію з певної проблеми, вибрати і об'єднати інформацію кількох текстів з окремих питань. Переглядове читання передбачає отримання загального уявлення про інформацію, яка знаходиться в тексті.

Мовний матеріал є складником змісту і включає характерний для німецької мови лексичний і граматичний мінімуми. До лексичного мінімуму включена спеціальна і загальна лексика науково-технічного стилю. У граматичний мінімум включаємо видо-часові форми дієслів (Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum I, II), пасивні конструкції, неозначені форми дієслів, вказівні займенники.

Наступним складником змісту є лінгвосоціокультурний. Сукупність лінгвокраїнознавчих, соціолінгвістичних, соціально-психологічних, культурологічних і міжкультурних знань сприяють розвитку особистості студента, ознайомленню з соціокультурною інформацією та виступають засобом збагачення духовного світу особистості на основі знань культури країни, мова якої вивчається [5]. До лінгвосоціокультурного компоненту змісту навчання німецької мови відносять тексти країнознавчого та соціокультурного характеру, пов'язані зі сферою майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, змістовний компонент навчання німецької мови студентів-нелінгвістів розглядають як сукупність того, що студенти повинні засвоїти в процесі навчання, щоб якість і рівень володіння іноземною мовою відповідали їхнім запитам і цілям, а також цілям і задачам даного рівня навчання. Відбір змісту покликаний сприяти різнобічному і цілісному формуванню особистості студента, підготовці його до майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
2. Робоча програма з дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням (німецька)”/ Уклад. О. Подвойська . – Херсон: Херсонський національний технічний університет. Кафедра іноземних мов. 2013. – с.30
3. Єлізарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам / Г. В. Єлізарова. – СПб. : Каро, 2005. – 352 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / перекл. з англ.; [наук. ред. укр. видання докт. пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва.] – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Бориско Н. Ф. Общевропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, обучение, оценка. Анализ некоторых аспектов / Наталия Федоровна Бориско // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 8-14.

REFERENCES

1. The method of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: [textbook] / Bihych O.B., Borysko N. F. / Under total. Ed. S. Nikolaev. - K: Lenvit, 2013. - 590 p.
2. The work program of discipline "Foreign language for professional purposes (German)" / life. A. Podvoisky. - Kherson: Kherson National Technical University. Department of Foreign Languages. 2013 - p.30
3. Elizarova G. V. Culture and Language Learning of Foreign language / G. V. Elizarova. : Caro, 2005. - 352 p.
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment / Trans. from English; - K: Lenvit, 2003. - 273 p.

5. Borysko N. F. Common competence: Study, Learning, comments. Analysis of some aspects / Natalia Fedorovna Borysko // Languages. - 2005. - № 1. - P. 8-14.